

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Péterfia-utca 833.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Felhívás. Révész Bálint. — Egyházaink anyagi ügyei. Darsi Bertalan. — Iskola ügy. Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni ev. ref. főiskolára. Rózsa Sándor. — Közügyeink. A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlése. O. I. — Nekrológ: Dobi Móricz. Tukacs Lajostól és Török Zoltántól. — Levél a szerkesztőhöz. Vadas Gyula. — Külföld. — Egy és más stb. — Különfélék. — Hirdetések.

Felhívás.

Egyházkerületünk f. 1888. évi április 30-tól május 4-ig tartott közgyűlésén 105-ik számú végzésében elrendelte a főiskolai tápintézet átalakítását. Ezen végzés értelmében a szükséges intézkedések megtételére arra nézve, hogy az 1888-iki tanévben megkezdhesse működését az átalakított intézmény, minek folytán a tanuló ifjúság élelmezése nagy és előnyös változáson fog keresztül menni. Az egészségügyi tekintetek által követelt eme változás szükségessé tette, hogy a főiskolai tápintézetnek eddig meglevő jövedelmi forrásai a tápintézet jótéteményeiben részesülő tanulóktól fizetett pótdíjak mérsékelt fölemelése által a szükséglethez képest kipótoltassanak. Így történt, hogy a 300 tanulóra tervelt tápintézetben csak 33 növendék nyerhet ingyenes ellátást, a többiek évi 20, 40 vagy 70 frtnyi díj fizetése mellett nyerhetnek élelmezést a tápintézetben. Igaz, hogy a legszegényebb növendékek, — ha szellemi és erkölcsi előhaladásuk kifogástalan, — mindnyájan részesülnek a főiskolai jótéteményeknek egyik vagy másik nemében, mégis előfordulhat, hogy egyes szülőkre nézve, a gyermekeik neveltetése czimén nehezede

teher majdnem elviselhetetlen s e miatt egyházi társadalmunknak nagy kárára nem egy jó reményre jogosító ifjú leszorul a tanulási pályáról.

Ezen baj orvoslását vette czélba egyházkerületünk közelebbi közgyűlésén, midőn 105-ik sz. végzésének 5-ik pontjában, továbbá 122-ik sz. végzésében bizalommal fölkérte úgy az esperes urakat, mint általában a lelkészeket s a gyülekezetek presbyteriumait a főiskolai tápintézet és szegénytanulók segélyezése tárgyában leendő buzgó közreműködésre s az aratási időszakban e czélból termények gyűjtésére.

A nemes tanuló ifjúság iránti atyai szeretetem által indítva, bizalommal fordulok egyházkerületünk lelkipásztoraihoz és presbyteriumaihoz, felhíván figyelmüket az egyházkerületi közgyűlés kérő szótára. Vajha a kegyelem Istene fogékonyvá tenné egyházunk tagjainak szívét a tanuló ifjúságnak — hazánk és vallásfelekezetünk ezen reményeinek — sorsa iránt!

Debreczen, 1888. július 26.

Révész Bálint,
püspök.

Egyházaink anyagi ügyei.

Ha csak rövid, futó pillantást vetünk is az egyházi élet, s az egyház, mint testület anyagi és szellemi gyarapodására, naponkénti erősödésére, az itt-ott felmerülő örvendetes jelenségek, egyes tehetséges, áldozatra kész reformátusok által tett buzgó adakozások, hagyományok mellett kétségen kívül be kell látnunk s szomorúan tapasztalnunk, hogy egyházaink általában naponta szegényebbek s az önfentartás nagy és terhes gondjaival küzdenek, kisebb, csekélyebb létszámmal bírók és

így az idők megnehezedett viszonya miatt igazán alig képesek magokat fentartani. Az ok, mi e szomorú jelenséget szülte, hol keresendő? A felszaporodott többenemű terhekben és kiadásokban! Ha egy 1850-ik év előtti gondnoki számadást bármelyikünk is átnéz, ott még az egyháznak szerzett fillére kizárólag az egyház javára fordított és értékesített; ott még az állami terhek és adózások egy tétel alatt sem fordulnak elő; ma azonban — köztudomás szerint, daczára annak, hogy minden termény, mit az egyház vagy a maga földében produkál, vagy mint feles érte sok küzdelemmel és nagy hajszával dolgozik, olesó, értéktelen — az állami terhek, mik az idővel hatványozódnak, minden jövedelmét nem csak kimerítik, sőt még sok helyütt, meglevő tőkét is, ha ugyan létezik, megtámadják, nagy adósság csinálására szorítják. Vegyük csak az évi elkerülhetlen kiadást. Földadó, egyenértéki adó, tanítói nyugdíj, ha ehhez hozzá vesszük a tűzbiztosítást még, kétségkívül oly tetemes összeggé fölszaporodik, hogy annak kikeresése, egy 100—300 lélekszámból álló szegény egyháznak, teljesen elegendő. Mit tehet tehát ma az egyház a maga erején, minő áldozatot hozhat jövője érdekében, mikor az egyes tagok is alig képesek különféle terheiket emelni, s kötelezettségeiket teljesíteni? Mit tehet az egyház akár épületeinek elkerülhetlen javítására vagy újból való előállítására, mit tehet arra nézve, hogy belhivatalnokainak, állásuknak megfelelő biztos fizetési alapot állítson elő, vagy azt évenkénti kivetés folytán javítsa?

Nem az egyház iránti hidegség vagy közöny, miben sokan a baj okát keresik, a valódi baj arra nézve, hogy kellő irányban nem haladhatunk, hogy minden gyülekezetet anyagilag fel nem virágoztathatunk, hogy a jövőért, mi úgy az egyházat, mint a belhivatalnokokat megmentené a földhöz kötött szegénységtől, semmit tenni képesek nem vagyunk: hanem igenis az, hogy a megnehezedett idők és fokozott különféle terhek teljesen kimerítik úgy az egyesek, mint az egyház, mint testület jövedelmét, az anyagi bajok és küzdelmek pedig a hitből folyó jócselekedeteknek is szárnyát szegik s a lelkesedés tüzet életre nem gyújthatják.

Mondhatná valaki, hogy korunkban, mely a humanitás kora, egyházainkra ez épen nem mondható, hogy ez elfogult sötét világnézet és hogy a vallás és egyház iránt kellő ismerettel, míveltséggel nem bíró nép mindig egoista és rideg marad, önmagán kívül mást nem szeret, érdekét, ha fillérébe kerül, nem mozdítja elő. Nem mondom, lehetnek ilyenek is. Nagy egyházaknál, hol a többség vagyonos, nem fordulnak elő ily jelenségek, de legtöbb egyházunk, mely népesség tekintetében kisebb, csakugyan anyagi ügyeinek eme bajaival küzd. Ma bármit is a népre erőszakolni, rá kivetni s azt beszédeni, nagy elővigyázatlanyságra mutatna, mivel az ily eljárás igen könnyen megboszúlja magát, mint igen sok egyházakat tudunk, hol a nagymérvű teher, tapintatlan eljárás elkeseredést, elégtelenséget szült s e miatt némelyek készek voltak elhagyni saját egyházaikat is.

Azon kis, elzüllő félben levő egyházak önállóságát, melyek a lelkésznek 300 forintot sem képesek adni, bizonyára, hogy a terhek is kevesbüljenek, nagyon czélszerű volna beszüntetni; s ha a közös iskolától vonakodunk, jó tanítóságokkal szervezni. Részemről nem látom át, hogy a vallásérkölesi élet az által nyibusából veszítene, hogy a lelkész csak második vasárnap megyen legalább egyszer istenitiszteleket végezni, s egyéb hivatalos teendőket teljesíteni; ha más felekezetek,

kiknél sokkal több a filia, nem féltik híveiket az áttéréstől, nekünk sincsen okunk túlságosan aggódnai azon, hogy a nyáj azonnal elszéled, mihelyt pásztorja tőle 4 vagy 5 kilométernyire lakik. Mert bizonyára így, a mellettünk vagy velünk egy községben élő római vagy görög-katholikus kollegáink mellett csak az élet vagy hivatal satyrája állásunk és kálvinista szegénységünk.

A lelkészi fizetés vagy egyházi bér rendetlensége is már ma nagy baj, és miatta sok nehézségekkel kell küzdeni főként a lelkésznek, mint a presbyterium elnökének. Bizony ha valahol, itt volna nagy szükség arra, hogy egyöntetűsége jöhetnének, hogy ezen odiosus ügy orvosoltatnék. A hány egyház, annyiféle fizetéslevél, ugyanannyi fizetési kulcs. A multban elismerem, hogy jó volt, másként nem is lehetett; mindenki fizetett abból, a mi je termett, élet, kenyér, sódar, nád, malacz, kender, vászon, bor stb., — de ma már bárki előtt is ferdén veszi ki magát az ilyesmi. Más felekezeteknél ez mindenütt egyforma, de nálunk száz- vagy ezerféle. Például egy konvencziós cseléd vagy egy peregrinus juhász, vagy dohányos X faluba fizetett egy máriást a papnak; Y faluba megy, rá vetnek 1 o. é. forintot, Z faluba költözik, tartozik fizetni 1 véka búzát; J faluban meg 2 véka gabonát. Tessék már ezt aztán elhítenni vele bárkinek is, hogy ez charta szerint van és törvényes. Nem visszahatást fog-e ez nála eredményezni?!

Kétségen kívül, ha azt akarjuk korunkban, hogy az egyházi élet fejlődjék, az egyház ügye, ha kellő virágzásnak nem indulhat is, de legalább a maga valóságában fentartassék, a terheket ne szaporítsuk, e tekintetben nagyon óvatosak és körültekintők legyünk, az egyformaságot keressük és arra törekedjünk úgy lelkészi értekezleteken közbeszélés folytán, mint felsőbb hatóságaink közbejöttével. Részemről ezt igen kívánatosnak tartanám.

Parasznya.

Darcsi Bertalan,
ev. reform. lelkész.

Iskolaügy.

Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni ev. ref. főiskolára.

(Folytatás.)

Lakószobáinkban a közegészség modern követelményeinek nem felel meg a kályha, mert nem belülről, hanem kívülről fűlő. Igaz, hogy a külső lég hatása elől teljesen elzárkózni szerető egyének a belülfűlő kályha által előidézett légmozgást, az azzal járó zajt, szennyezést annyira perhorreskálják, hogy ingyen se tűrnék meg, hogy szobájokba belülfűlő kályha, vagy pedig épen kandalló állíttassék, pedig a világ legpraktikusabb népe, az angol, nagyon jól tudja, mért elmaradhatatlan az ő szobájából a kandalló?!) De hát az ilyen kérdéseket a köz-

¹⁾ Egy kályha (belülfűlő) télen mérsékelt fűtés mellett, óránként mintegy 90—100 köbméter tiszta levegőt képes bejutatni szobánkba. S hogy mennyire szükséges a légesere e hatalmas előmozdítóját a legnagyobb mértékben méltányolni, igazolja az, hogy egy ember, egy óra alatt mintegy 100 köbméter tiszta levegőt igényel. A többi légszükségletet úgy a hogy, fedezi a fal lika-csain s ajtó és ablakok repedésein benyomuló levegő, mely 20 fok hőkülönbség mellett óránként 95 köbméterig emelkedik. L. Fodor József felolvasását: Az egészséges házról és lakóiról. R. S.

egészségtan művelői rég megvitatták s a belülfűlő kályha részére döntötték el. S még ha nem is épen így volna, ifjú emberek lakó szobáinál távolról sem lehet szükség a légmozgás ellen való tulságos óvakodásra; ha mindezek ellenére a lakószobákba az első felszereléskor kívül fűthető kályhák lettek felállítva, nem mindenki előtt titok, hogy a fűtés rendszere sebbé tétele, a fa kémelése s idegen tűzifa felhasználásának megakadályozása volt a cél abban, hogy a kályhák kívülfűtés által zár alá vétettek, s ma is iskolai cselédek által kezeltetnek. Ma, midőn az idegen fa eltulajdonításának a régiebb időben ismert sajnós szokását az újabb nemzedék híréből sem ismeri, sok erő és idő megtakarítható volna a cselédek részéről, ha minden aggodalom nélkül, az időjáráshoz képest meghatározott mennyiségű tűzifa adatnék ki a szobalakók rendelkezésére s az elengedhetetlen légsere előmozdítása céljából a kályhák belülfűlőkké alakíttatnának át.¹⁾ Egyébként ma is van 4 olyan lakó szoba, melybe a hely fekvésénél fogva nem lehetett mást, mint belülről fűthető kályhát helyezni el.

A takarítást, a seprést a 100—120 főből álló ugynevezett szegénytanulók teljesítik. A közülök kinevezett „excitator“ időnként kirendeli az egyes szobákba a seprőket. Hogy minő eredménnyel végzik ezek a tisztogatás igen nagy fontosságú munkáját: részletesen ismertetni fogom minden leplezés nélkül alább. A szegénytanulók az általok lakott szobában, sorra takarítanak, s jegyezzük meg, hogy a más által lakott szobába küldött és a maga szobájában működő seprőnek tisztogatása között ez utóbbi előnyére igen nagy különbség tapasztalható.

A bentlakók fölött a felügyeletet a növendék tanszakának megfelelőleg az illető igazgatótanár, továbbá a háznagy, szénior, esküdtfelügyelők s névleg a szobafőnökök gyakorolják. Külön vannak elhelyezve az alsóbb (1—6. oszt.) és felsőbb (7—8. oszt.) gymn. tanulók, külön a tanítóképzedei növendékek, s ismét külön az akadémiai ifjak, ez utóbbiak a lehetőséghez képest jogász és theologus coetust alkotva.

Legyen szabad most már bővebben foglalkoznom azzal a kérdéssel, hogy a felügyelet mostani állapotában eleget tehet-e a reá várakozó nagy munkának? továbbá legyen szabad — még ha talán nem a legkellemesebb észrevételt kellene is tennem — tartózkodás nélkül felmutatni, hogy minő lábon áll nálunk a köztisztaság, a rend, a munkaszeretet, általán véve milyen a bentlakó ifjúság közt a közszellem?

A három igazgató által gyakorolt felügyeletben igaz, hogy nincs teljes egyöntetűség, de az nem is kívánatos, sőt lehetetlen; más tekintetek alá esik az alsóbb gymnasiumi, sőt ismét más alá a felsőbb gymnasiumi növendék, amaz még ápolást, gondozást kíván, ez utóbbi pedig erős kitartó ellenőrzést, mert nála az önállóságra törekvés túlsúlyban van a megfelelő érettségen. A tanítóképzedei ifjak specialis helyzete teljesen igénybe veszi a külön igazgató figyelmét a bentlakási kérdésekben is; az akadémiai ifjak fegyelmezésére pedig (mindig csak a bentlakási ügyeket értem) néha hatványozott akadémiai igazgatói tekintély igényeltetik. Mindezekből természetesen következik, hogy a máramaros-szigeti, vagy a sárospataki iskola példáját nem ajánlatos követni főiskolánkban akként,

¹⁾ A ki ismeri, hogy mekkora hőfogyasztási különbözetet idéz elő az a körülmény, hogy a kívülfűtésnél teljesen hideg, a belülfűtésnél pedig már csak a használásnál fogva is melegeдет lég tolu a kályhába, az nem fogja kétségbe vonni, hogy a belülfűtés gazdaságosabb is. R. S.

hogy tanszakokra való tekintet nélkül tápintézetnek és bentlakásnak felügyelete egy kézben összpontosíttassék. Nekünk nem csak több bentlakónk, de több tanszakunk is van. Az egyes igazgatók inkább fogják ismerni az igazgatásuk alatt levő egyes növendékek egyéniségét, s ehhez képest több sikerrel fegyelmezhetik őket, mint egy egyetemes felügyelő.

Rózsa Sándor.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

A tiszántúli ev. reform. középiskolai tanár-egyesület közgyűlése.

Hód-Mező-Vásárhely, 1888. jul. 6. 7.

(Vége.)

Húsz percznyi szünet után Dr. Imre József „Az orvos az iskolában“ című értekezését adja elő. E kiváló fontosságú s korszerű kérdést fejtegető felolvasást a következő főbb vonásokban ismertetjük. 100 éve mult annak, — kezdi szerző, — hogy az illetékes körök az iskolai egészségügygel komolyabban foglalkozni kezdettek: s e hosszú idő rövidnek bizonyult az eszme óhajtott mérvű elterjedésére; gyakorlatban legalább vajmi keveset haladtunk e téren. Az orvos működésének legelső szabályát: „ne ártsunk az egészségnek“, az iskola sokáig nem ismerte s nem ismeri jó részben ma sem; csak a legutóbbi időkben kezdenek figyelmet fordítani a hygienikus kívánalmakra. A jó igyekezet — tagadhatlan — ma már nálunk sem hiányzik; sőt a közoktatásügyi kormány idetartozó buzgó intézkedéseit — a műveltebb nyugoti államokkal szemben is — több tekintetben a kezdeményezés dicsősége illeti, — ha szinte csak papíron vannak még azok; idő multával azonban kedvező hatásukat remélhetjük. A megindult üdvös mozgalmak a jó reményre feljogosítanak, bár — be kell vallani — a tanárok ez irányban nem állanak az óhajtandó kedvező hatás alatt; úgy hogy itt alapos hygienikus reformra van szükség s az általános érdeklődés felköltése az orvosok feladata első sorban.

Azon kérdésre, hogy mennyiben van szükség az orvosra az iskolában, feleletül kiindul Dr. Fodor József 1885. évi nagy feltűnést keltett akadémiai értekezéséből, mely meglepő adatokkal mutatta ki, hogy a tudományos pályán foglalkozók átlagos életkora nálunk jóval csekélyebb, mint a külföldieké; és kijelölte az utat, melyen az életet hosszabbítani lehet, nem ugyan valami középkori bűvös szerek, hanem a hygienikus kívánalmak komoly figyelembe vétele és alkalmazása által, — így már az iskolában a jó levegő, czélszerű padok és világítás stb., a helyes testi nevelés által. A tanulásban hátra nem maradhatunk, törekednünk kell tehát, hogy az iskola káros hatását az egészségre ellensúlyozzuk. Azon elszomorító jelenségekkel szemben, hogy a katonakötelesek közül nálunk 20% válik be, míg másutt 50—55%-ig emelkedik az arány és hogy a tudományos pályákon működő férfaink idejekorán kidőlnék a munkabírók, az élők sorából, korábban mint más művelt nemzeteknél, kidőlnék akkor, midőn a férfiúi komolyság és szerzett tapasztalatok alapján legáldásosabban működhetnének, — az a tudat nyujthat némi megnyugvást, hogy e bajokon segíteni lehet és pedig kiválóbb mértékben már az iskolákban. Az

elemi iskola a jelen viszonyok közt eleget tesz feladatának a fentebbi „ne ártsunk“ elv szoros szem előtt tartásával; a felsőbb iskoláknak azonban, melyekre a testi erősebb fokú fejlődés, részben a kifejlés kora esik, többet kell tenniük, nevezetesen a testi nevelésre kiváló gondot kell fordítaniok. E feladat sikeres megoldására az iskoláknak egy új tényezőre, nevezetesen az orvosra, mint a növendékeknek egészségi tekintetben külön gondozójára van szükségök.

A tárgyalás további folyamán az iskolai egészségi állapotokra az újabb megbízható vizsgálódások nyomán meglepő adatokat hoz fel; így az 1881-ben Koppenhágában tartott vizsgálatok szerint a fiúk között 31, a leányok között 39 százalék szenvedett idült gyengeségben. Majd e nagy feltűnést keltő adatokra kiterjedtebb vizsgálat indult meg Dániában és Svédországban; a megfigyelt esetek szerint Dániában e betegségek százaléka a fiúk között 29-re ment; 20% már az iskolába feladásakor beteg volt, mely körülmény a további hajlandóságot is érthetővé teszi; a 8-ik évben 28, a 10—11-ik évben 31, a 13-ik évben 39 százalékot ért el a betegség, azután csökken; a leányoknál 41, a 10-ik évben 43, a 13-ik évben 53-ra tehető a betegségek százaléka. Ugyaníly szomorú képet nyújt a svédekénél tartott vizsgálat. Megjegyzésre méltó, hogy a reáliskolákban némelyik életévre kedvezőbb az arány, mint a gymnasiumokban. Ezen vizsgálódások legfeltűnőbb eredménye azon tapasztalat, hogy a betegségek esetei évenkénti hullámozása s az osztályonként kimutatott napi munkaidő között benső összefüggés van; vidéken 3 és $\frac{1}{2}$ százalékkal, Stokholmban 5 százalékkal nagyobb a betegségek száma azon osztályokban, melyek az átlagos napi munkaidőnél több órával vannak elfoglalva, az osztályokénál, melyek az átlagos időnél kevesebbet dolgoznak. Ezután az évi magasságban és súlyban növekvésre vonatkozó adatokat ismerteti; ezek szerint a magasságban növekedés a súlyban növekvést megelőzi; a betegségek esetei e növekvéssel szintén összefüggésben állanak; némelyik korban már nagyobb levén a test ellenállási képessége, mint a másokban, ahhoz képest hullámozik a betegségek százaléka. Sajnos, hogy az iskola ezen meggyőző adatokból elvonható tanúságra figyelemmel nincs; így osztályonként egyenlő fokozatos arányban szaporítja a munkát, míg a test fejlődése, ellenállási képessége nem ezen egyenlő arány szerint halad előre. Különbözőképpen az adatok szorgalmas beszerzése az első feladat; azok nyújtanak majd mind több és biztosabb adatot a baj felismerésére. A helyzet javítására pedig több kell, mint bármily jóakarátú dilettantizmus; az orvosnak az iskolai adminisztrációba be kell vonatni.

Az orvos alkalmazásáról, teendőiről itt következő rész felolvasó az idő rövidsége miatt elhagyván, a testi nevelés terén Amerikában alkalmazásba vett új rendszert ismerteti. Az amerikai eljárás eltér a tornaiskoláink gyakorlataitól; 56 új tornaeszközt vesz fel, melyek mindenike más-más testrészt vagy izomcsoport gyakorlására szolgál s e mellett a gyakorló növendék erejéhez van alkalmazva; a felvételtartott vizsgálat útján állapítatik meg, hogy kinek-kinek melyik eszközre van kiválóbb szüksége.

Az iskolai egészségügy terén az amerikai rendszer az egyik véglet, mely teljesen a testgyakorlatokra fekteti a súlyt; másik szélsőségnek a mi eddigi eljárásunk tekinthető, mely az egészségtan külön tanítása által kíván cél érni, tehát pusztán elméleti úton halad. A kettő között fel kell találnunk a helyes

utat; a testgyakorlást több figyelemre kell méltatnunk, mert annak kétségbevonhatlan hatása van az egészségre, így pl. a mellbősége megfelelő gyakorlatok által kívánt mértékben növelhető, már pedig nagyobb mellbőség mellett — tudvalevő tény — kevesebb a beteg.

Végül az iskolai egészségügy fontosságára utalva, végső következményül kimondja, hogy az orvos és tanárok együttes, összhangzó működése biztosíthat sikert az annak előbbvitelére irányult áldásos törekvésben.

A közérdekű s nagy fontosságú kérdésnek szakavatott, figyelmet lekötő és a nemes ügyért lelkesíteni tudó tárgyalásért zajos éljenzéssel jutalmazza a közgyűlés annak derék szerzőjét; elnök pedig az egyesület nevében meleg szavakkal ad kifejezést a közelismerésnek.

A gyűlés további folyamán jegyző a pályázatokról tesz jelentést. E szerint az 1887-ik évben lejárt matematikamódszertani kérdésre — a mint az annak idején hírlapilag is közölve volt — 1 pályamunka érkezett be, mely azonban a pályadíjra érdemesnek nem találtatván, a kérdés 1889-ik évre újból kitűzetett. A választmány ezen intézkedését a közgyűlés helyesléssel veszi tudomásul. — Az 1888-ik év máj. 15-ig meghosszabbítva kitűzött, az osztályozás és promotióra vonatkozó pályakérdésre szintén 1 pályamunka érkezett be; bírálók véleménye szerint azonban ez sem üti meg a mértéket és így jutalmazásra nem ajánlható. A közgyűlés elfogadja a bírálók javaslatát s a pályadíjat a bírálatban felsorolt okoknál fogva kiadhatónak nem tartja. A mennyiben azonban bírálók jelentése szerint maga a pályakérdés nem oly természetű, hogy az, értekezésszerű fejtegetésre alkalmas lehetne, az ügy közelebbi megbeszélése után új pályakérdés kitűzése határozatott el s ajánlattétel végett bizottság küldetett ki.

Az első napi felolvasások sorát Sinka Sándor debreczeni tanár tanügyi szemléje rekesztette be, mely a közelebbi 2 év közérdekű tanügyi eseményeiről nyújt áttekintést. Bevezetésében a Frary műve által keltett latin nyelvi vitát ismerteti s vádjai ellen védelmére kel a klasszikus nevelésnek; egyszersmind kifejezi azon reményét, hogy a megindult vitából és mozgalomból egy új rendszernek, az egységes középiskolának kifejlődését várhatjuk, melytől azonban a klasszikai oktatás jövőjét nincs okunk féltetni. Reáliskoláinkba a latin nyelvnek újabb behozatala határozott közeledés az egységes középiskolához; az ily irányú figyelemre méltóbb külföldi mozgalmakat, így a svéd egységes iskolákat, a németországi egyesítő törekvéseket bővebben ismerteti. Ezután a más, napirenden levő nagy fontosságú kérdésekkel, az iskolai egészségügygel és a túlterheléssel behatóan foglalkozik. A sápadt arcú, vézna testű tanulók látása — mondja többek közt — szomorú s megdöbbentő képet tár előnkbe az iskolai egészségügy felől; hiba van itt az iskola rendszerében, a tanároknak, a házi nevelésben, hiba van már az elemi iskolákban és az óvodákban; több mozgás, több szabad idő kell a gyermeknek, ha testi fejlődését meggátolni nem akarjuk. Az oktatásügyi miniszterium üdvös kezdeményezése sokat javíthat ugyan e téren, de mindent az sem pótolhat; és a dolog úgy áll, hogy az iskolai egészségügy gyökeres javulása sok más tényezőtől, így a tanfériak, szülők, szakemberek együttes kitartó munkásságától függ. A túlterhelésen a tanterv közelebbi átnézése, az utasítások újabb átdolgozása segít; de kifogásolja erősen abban az inductiv módszer tulságos sürgetését a középiskolák alsóbb

osztályaira, úgyszintén az emlékező tehetség fejlesztésének elhanyagolását a nyelvitanításban.

Mivel pedig a tanítás sikere legelső sorban a tanároktól függ, — a tanárképzés terén felmerült újabb mozgalmakat ismerteti; hosszabban méltatja a porosz kormány ide vonatkozó új szabályzatát, kiemelve, hogy az végeredményben a jelölttől többet kíván, mint a mienk; így a keresztyén jelölt a hittanból is vizsgázni köteles, a vizsga többi tárgyai pedig négy csoportból vétetnek, mely körülmény főleg az alsóbb osztályokban a rokon tárgyaknak lehető egy kézbe csoportosítására kedvező. — Hazai tanárképzésünk köréből újabb említésre méltó jelenség a budapesti egyetem bölcsészeti fakultásán a szemináriumok felállítása, egyelőre a természettani és nyelvészeti szakokban Nálunk protestánsoknál pedig két mozgalom érdemel figyelmet; egyik az erdélyi reform. egyházkerület azon törekvése, hogy a kolozsvári egyetem mellett a tanárjelöltek gyakorlati kiképzése céljából gyakorló iskola állíttassék; másik a tiszántúli egyházkerületnek a debreczeni főiskolában felállítandó bölcsészeti fakultásra tett áldozatkész ajánlata, mely szerint a költségek felét egymagára felajánlotta. Vajha a buzgó kezdeményezés eredményre is vezethetne! — Végül előadván, hogy hazai, közelebb pedig református iskoláinkról, azok beléleteről tüzetesebben azért nem szólhatott, mert mi — még a tiszántúliak is — egymásról vajmi keveset tudhatunk, — e bajon segítő indítványozza, hogy az egyesület tanügyi szervezetünk, illetve kormányzatunk felújítása tárgyában lépjen a kezdeményezés terére s idevonatkozó javaslatlétét végett bizottságot küldjön ki.

A hű képet nyújtó, élénk előadású és tanulságos felolvasást lelkes éljenzéssel s meleg köszönettel fogadja a közgyűlés; a végső indítványba foglalt tanügyi szervezet kérdését azonban tüzetesebb megvitatás után az egyesületi tárgyalás helyett első sorban irodalmi úton fejtegetendőnek és előkészítendőnek tartja; mihez indítványtevő maga is csatlakozik. — A jövő közgyűlésen tartandó tanügyi szemle megírására Dóczy Imre debreczeni tanár kéretett fel.

A délelőtti gyűlés a tisztújítás elrendelésével 2 óra kor ért véget.

A délutáni gyűlés a nyugdíj- és gyámintézet ügyeivel foglalkozott. Miután azokat az előre közzé tett pénztári kimutatás alapján lapunk 25-ik számában már részletesen ismertettük, újabb közléseket mellőzhetők tartjuk. Csak annyit említünk fel, hogy gyámintézeti pénztárnok, Joó István részére, buzgó és hű munkásságának elismerése mellett a felmentés kiadatott; a hátrálékok behajtására erélyes intézkedés tétetett, nevezetesen a csak egy évről hátrálékos tagok igazgatói a befizetés sürgetésére felkértek, a több időről hátrálékosokra nézve pedig a fentartó testületek ezen hátrálékoknak a tanári fizetésekből levonása végett megkerestek.

(Második nap). A napi rend előtt elnök bemutatván az országos tanári egyesület elnökének, Berecz Antalnak távfrati üdvözlötünkre küldött meglehangú válaszát, — a szíves viszonzás kedves tudomásul szolgált.

Ugyancsak elnök jelenti, hogy a hódmezővásárhelyi egyháztanács a közgyűlésnek kebelében tartása alkalmából 50 forint segélyt ajánlott fel a nyugdíj- és gyámintézet javára. A szíves adomány, mint a hódmezővásárhelyi egyház tanügyért lelkesülő buzgóságának és áldozatkészségének újabb tanúbizonysága, hálás köszönettel fogadtatott.

A szavazatszedő küldöttség betérjesztett jelentése sze-

rint elnökké Géresi Kálmán, jegyzővé Elek Lajos, pénztárnokká Beczner Frigyes debreczeni tanárok nagy szó-többséggel újból megválasztattak; e választást mindhárman a közgyűlés éljenzése közben újból el is fogadták.

A második napi gyűlés első felolvasója Barkász Károly hódmezővásárhelyi tanár volt, ki „Az eszményiség és jellemfejlesztés a klasszikusok, főleg Ciceró és Horatius olvastatása alapján“ című munkájában bevezetésül a jellemről, annak fejlődésére behatással levő körülményekről nyomósan, bölcséleti jártassággal értekezik. Az időnyeres szempontjából azonban — tekintettel az utána következő felolvasókra — munkája több részletét elhagyván, Cornelius Nepos életrajzainak, majd Ciceró beszédeinek, főleg pedig a Catilina elleni beszédeknek, mint a hazaszeretet élesztésére kiválóan alkalmasoknak, végül Horatius remek ódáinak hatását fejtegeti jellemző vonásokban és nagy szakavatottsággal.

Sajnálunk kell, hogy felolvasó az idő rövidegére való tekintetből, gonddal kidolgozott beszédéből sok részletet elhagyott, így hallgatónak ez alkalommal tárgyról teljes képet nem nyújthatott; mivel szemben csak az szolgálhat megnyugvással, hogy művét az évkönyvben egész terjedelmében olvashatjuk. A nyújtott részleteiben is élvezetes felolvasásért méltán megilleté szerzőt a közgyűlés egyhangúlag nyilvánított elismerése.

Folytatólag Dóczy Imrénnek „Modus obliquus“ címen tartott nyelvészeti értekezését következőkben ismertetjük. Gyakori a panasz — kezdi szerző — a klasszikai oktatás sikertelensége miatt; minek egyik főoka azon tudva levő igazság, hogy azt a nyelvet könnyebb elsajátítanunk, mely anyanyelvünkhöz közelebb áll. Ily rokonsággal a klasszikus nyelvekhez nem dicsekedhetünk. És mégis a latin nyelv hatása alatt fejlődő nemzeti nyelvünkre annak szabályait minden módon ráerőszakolni törekedtek. Legtöbb bajt okoztak e tekintetben az összetett mondatok, s azok között a mellékmondatok, melyek berendezése a két nyelvben lényeges eltérést mutat. A nyelvek fejlődésében, — a dolog természete szerint — első helyen az egymás mellé rendelt mondatokkal találkozunk s csak később állanak elő az egymás alá rendelt mondatok. A magyar nyelv az alárendeltség kifejezésére a kötőszókon kívül mást nem ismer. Így volt ez a latin nyelvben is eredetileg egész a VII-ik századig, és csak későbbi fejlődés után lett teljessé a fő- és mellékmondat syntactikai összeolvadása; a mikor a mellékmondatok állományai indicativus helyett conjunctivusba tétettek. Ezen conjunctivus tehát nem egyéb, mint a függés ígemódja, vagyis modus obliquus; s megvan ez a latinon kívül a német, olasz s több más nyelvekben is. Feltűnő, hogy az iskolai latin nyelvitanok — a Bartal-Malmossyét kivéve — a nevet is elhallgatják a modus obliquusnak, holott a nyelv természetének helyes megértésére oly nagy fontossága van. — Áttérve a görög nyelvre, kifejti szerző, hogy az nem conjunctivussal fejezi a függést, hanem optativus-szal (mely ígemód még a szanszkrit és zend nyelvekben is feltalálható, bár nem a függés kifejezésére); de nem oly következetesen használja azt, mint a latin a maga modus obliquus-át; így a főidőkben épen úgy indicativus-szal él, mint a magyar nyelv. És itt tüzetesebben fejtegeti azon kérdést, hogy miért használ a görög nyelv épen a történeti idők után más nyelvektől eltérőleg optativus modust; sorra veszi birálatilag az idetartozó combinációkat; teljesen megoldottak

azonban e kérdés még nem tekinthető. Végül kimondja, hogy a nyelvtanok, a felvetett kérdésre nem fektetnek kellő súlyt; nem állítja ugyan, hogy teljességgel nem tárgyalják azt, de hangsúlyozza, hogy igen sok függ attól, mily világításba helyezik az előadottakat. Fontos kérdésnek tartja ezt különösebben ránk magyarokra nézve, kiknek nyelve a függés módját nem ismeri. Felettébb óvakodnunk kell azért, hogy utánzásával hasonló hibába ne essünk, mint azt a XVII. XVIII-ik század írói tettek, minek szomorú bizonyosságaival bibliai nyelvünk telve van. — Tárgyalását minden ponton megfelelő példákkal világosítja.

E szakszerű és a mellett közérdekeltséget keltő felolvasást többszöri helyesléssel s elismerésének élénk kifejezésével fogadja az egyesület.

Rövid szünet után Dr. Öreg János debreczeni tanár az „Ecole normale superieure“ ismertetésével zárja be a felolvasások sorát. Felolvasó a debreczeni főiskolai „Nagy József-alapítványból“ segélyeztetve a múlt nyáron a középiskolai tanügy és tanárképzés tanulmányozása végett Franciaországban, a hely színén nagyobb tanulmányi utat tett, melyről terjedelmes jelentése az egyesület évkönyvében fog közzétetni; ezen tanulmányából most fentírt cím alatt egy részletet mutat be. E szerint az Ecole normale superieure 2 részre oszlik, az irodalmi és tudományos szakosztályra, mely utóbbi a természettudományi tárgyakat foglalja magában. A felvétel pályázat útján és szigorú vizsgák mellett, melyekre az elnyerni kívánók pár évig is külön készülnek, történik. És e szigorúság azon előnyökkel szemben, miket az intézet tagjainak nyújt, teljesen indokolt. A nyújtott előnyök: az intézet hallgatói 3 éven át az államköltségen teljesen ingyen, úri ellátásban részesülnek; a 3 év letelte után is 2 évig az intézet kebelében maradhatnak vagy további tanulmányaikra — akár külföldön is — teljes támogatást nyernek. A pályavégzettek középiskolai tanárságra alkalmazhatók, a magasabb iskolákban tanításhoz azonban még tudori vizsgát kell tenniük. Az állam pedig megkívánja tőlök, hogy szorgalmasan tanuljanak, és 10 évig az állami szolgálatban maradjanak; mihez képest, a ki az első év végén köteles vizsgáját le nem teszi, kíméletlenül elküldetik.

Az irodalmi szakosztályban a felvételi vizsga tárgyai: 6 írásbeli feladat, 5 tantárgyból szóbeli vizsgálat. Az első évben aztán a jelöltek általános értékű tárgyakra készülnek, és azokból vizsgát tesznek; a 2-ik évben szakpályát választanak s főleg írásbeli dolgozataikat készítik; a 3-dik évben szaktárgyaikra készülnek s év végén úgynevezett „bekebelezési vizsgát“ tesznek, mely nélkül rendes tanár senki nem lehet. A tudományos szakosztály beosztása s vizsga-rendszere megfelel ennek, azon különbséggel, hogy a jelöltek szaktárgyaikat más szakintézetekben hallgatják, ott hon pedig gyakorolják azokban magokat. — A tanítás módja ezen felső tanintézetben nem annyira tanítás, mint inkább társalgás; egy-egy ily társalgás 1 és 1/2 óráig tart. Az intézet 1 igazgató és két szakigazgató vezetése alatt áll; a tanárok a felügyeletbe nem folynak be. — A tanítás eredményéről az évi jelentések nagy dicsérettel szólnak. — Végül az intézet növendékeit ért kitüntetések sorolja fel; befejezésül pedig a francia fakultásokat, azok történeti fejlődését ismerteti.

A közvetlen szemlélet alapján annyira élénk képet nyújtó tanulmányért szerzőnek a közgyűlés méltó köszönetét fejezi ki.

A felolvasások — szerzőik szíves engedelmével — az egyesület évkönyvébe közzététetni határozottak.

A gyűlés további tárgyaitól röviden a következőkben számolunk.

A számvizsgáló és felülvizsgáló bizottság jelentései alapján a közgyűlés Beczner Frigyes pénztárnoknak a felmentést készséggel megadja s több évi buzgó fáradozásaiért őt az egyesület pénztárából 10 arannyal jutalmazza meg.

Az állandó bizottsági tagoknak — 10 debreczeni és 15 vidéki — szabályszerű megválasztása után, az új pályakérdés (hazai református iskoláink eshető bajai és azok orvoslái módjai) 120 frt jutalommal megállapítottatott.

A jövő közgyűlés egy évre Debreczenben fog tartani; fenhagyatván azonban, hogy a felmerülhető körülményekhez képest az állandó bizottság ettől eltérő javaslatát a tagoknak annak idején tudomásokra hozza.

Ezek után elnök a hódmezővásárhelyi egyházi és világi előljárásnak és tanárkarnak a gyűlés sikerére kifejtett tevékeny közreműködésükért, gazdag vendéglátásukért, köszönetét fejezve ki, a tagok éljenzése és kölcsönös jó kívánatai közben a gyűlést berekeszti.

A második nap délutánja az intézet felszereléseinek megtekintésének s a kartársi látogatásoknak volt fentartva. A gyűjtemények között a könyvtár gazdag, világos nagy teremben van elhelyezve; a természettani szertár helyisége szintén czélszerű, bár a tanteremtől távol áll, egyébként csinosan berendezve, gondosan tartva és a gymnasium igényeihez mérve, bőven felszerelve van; a természetrajzi muzeum szűk helyiségében azonban sokáig nem maradhat; az ezzel együtt levő érem és régiség-gyűjtemény számára mintául vehető vehető díszes és czélszerű új szekrények állítottak be. A tanterem berendezése általában a czélnak megfelelő.

Szólanunk kell végül — habár röviden is — azon szíves fogadtatásról és ellátásról, melyben a vásárhelyiek vendégeiket részeltették, mint a melynek jelentékeny része van a gyűlés fényes sikerében. Az egyházi és városi előljárásság, az iskolai igazgatóság és tanárkar vetekedtek egymással abban, hogy egyfelől buzgó részvétökkel az ülések tekintélyét, méltóságát emeljék, másfelől vendégeiknek a gyűlésektől fenmaradt idejét kellemessé, emlékezetessé tegyék. A mi ily vállvetett munka mellett teljes mértékben sikerült is. A városi hatóság által rendezett ismerkedési estély, az egyház által adott közebed, egyes vendéglátó tagtársak kifogyhatlan szívesége egyiránt tiszteletre és hálaára kötelezett minden résztvevőt.

A gyűlés 3-ik napján a tagok egy része Szegedre tett kirándulást.

O. I.

Nekrológ.

Dobi Móricz 1865—1888.

A magyar protestantizmus életfájának reményteljes sarját, az Ur szőlőjének egy lankadatlan buzgóságú ifjú munkását, egy tudományoszomjas fiatal hitzónokot adtunk át az enyészetnek f. hó 14-én, tiszt. Dobi Móricz ny.-meggyesi elébb segéd,- később helyettes lelkész személyében.

Elszállt a tudomány mély titkait kutató búvárlélek a

hosszas szenvedés által összetört porsátorból, kialudt a tűz, melynek lángjában önmagát égette el — oly ifjan, oly fiatalon; mert hiszen az aránylag gyenge organismus, nem bírta meg a folytonos szellemi munka terheit, melynek ő élete minden idejét szentelé . . .

Kiszünetelt . . . s mi, kik láttuk őt a lassan érkező halál karjain hervadozni: bánatos resignatióval álltuk körül gyászravatalát, kérdezve mintegy önmagunktól: miért kellett az ő elhunytával oly sok szép reménynek így korán sírba dőlnie?! Ki arra volt hívatva, hogy világító lámpaként fényeljen azok előtt, kik éheznek és szomjúhozni az igazságot, — kinek rövid idejű munkálkodása sem „fél az idők mohá“-tól, mert el nem enyésző emlékként őrzik azt volt hallgatói szívök rejtekében: mivé izmosodhatott volna egy hosszú és tevékeny munkásságban eltöltött élet végén, — azt így eredményes kezdet után, áldást árasztónak mondhatjuk.

Született az 1865-ik év áprilishava 21-én Ér-Endréden, Szatmárvármegyében, lelkészi családból. Tanulói pályáját a gymn. tanfolyamon Szatmáron kezdte, s 5 év elvégzése után Debreczenbe ment, hol úgy a gymnasiumot, mint a theologiai szaktanfolyamot kitűnő sikerrel végezte be, mit igazol azon körülmény is, hogy az ifjúság körében megjelenő „Közöny“ társszerkesztőségével is meg lett bízva, s e megbízatásnak közmegelegedésre felelt meg.

Segédlelkészi hivatalát Ny.-Meggyesen megaggott nagyatyja oldala mellett 1886. augusztus havában kezdte el s folytatta azt f. év márczius hava közepéig, mikor a sorvasztó betegség kicsavarta kezéből az evangéliom kétélű fényes fegyverét . . .

Indokolt volt a benne szilárd támaszát s édes bizodalmtól elvesztett özvegy jó nagyanyjának eme felsóhajtása: „bárcsak én haltam volna meg te helyetted!“ . . . Méltán hulltak a mély és igaz bánat cseppjei a szerető ifjú nővér szeméből a sötét koporsóra, ki ő benne valóban mindenét kísérette sírba. Méltó joggal sírhatott fel a kesergő szív hangján ekképen: „hol van olyan bánat, mint az én bánatom?!“ Kivel együtt játszott a gyermekjátékait, kinek testvéri öln remélt védelmet találni az élet egyedüliségében: ott aluszsza már csendes álmát a nyugtot adó temetőben — boldogult nagyatyja hült porai mellett . . .

Mindenkit könyekig megindító szép imát nagytiszteletű Segesváry József esperes úr mondott felette a templomban, a tőle megszokott ékesszólással vázolván a veszteséget, mely vallást, tudományt és közelebből a gyászra hívatott családot érte, — majd vigaszt öntve a vallás balzsamából a fájó lelkek sebére. — Rövid beszédet e sorok írója mondott felette a sírnál. Temetésén az egyházközség — daczára a szorgos aratási munkaidőnek — szép számban megjelent; — eljöttek a közeli egyházak lelkészei és tanítói közül is többen.

Majd átadtuk őt az anyaföldnek, — letettük oda, hol majd „nyugvó pora újra éled.“

Addig pedig víraszszon álmai felett a béke angyala!

Legyen édes a pihenés oda lenn a sír csendes ölében, az Ur oly sokat szenvedett ifjú szolgájának!!

Nyir-Meggyes, 1888. juliushó 17.

Tukaacs Lajos.
ev. reform. lelkész.

Ugyancsak Dobi Mór életére, szellemére, gondolkodására erős fényt vet a következő levél.

T. Szerkesztő Ur!

Becses lapjából értesültem a reám nézve egyáltalán nem meglepő, de annál leverőbb hírről, kedves barátom D. M. haláláról s egyszersmind arról, hogy a jövő számban nekrológ fog megjelenni róla. Én nem vagyok abban a helyzetben, hogy ilyen természetű közleményt küldhetnék, de azt hiszem, jó szolgálatot teszek a nekrológirónak, ha D. M. hozzám intézett leveleiből egy pár szakaszt szószerint lemásolva, rendelkezésére bocsátok, a melyből kedélyvilágára, gondolkozásmódjára bő fény árad.

1887. márcz. 9-iki levelében a többek közt így ír: „Elég nyugodtan folyt le idáig az itt töltött idő, hát legalább az esztendő végét a munka hevével izgalmassá akarom tenni. Hadd pezsegjen a vérem a megfeszített munka gyönyörétől s a csiga-vér hidegsége távolodjak el tőlem a vizsga idejére. Azután aztán úgy is megint visszasülyedünk abba az egyhangúságba és ossiáni borongásba, a mely a falusi tél napjai alatt olyan erősen nyomult a kedélyemre, hogy kedélyszínezetem csaknem teljesen megfelelt az u. n. hangulatos költemények fonnyadt, üvegházi világ-nézete borongásának.

Sokszor olvastam már én azt s te is bizonyosan, sőt tapasztaltuk is, hogy a falusi papokon valami sajátságos bánatos nyugalom, sőt fásult, beevődött egykedv, csaknem mogorva borongás vesz előbb-utóbb erőt és ha olykor felszikkrik is a fiatal kedv haldokló tüze, megint csak a bánatos elem kap túlsúlyra; sőt arcok is olyan, hogy a mosoly is szinte kontraszt rajta. Én ezt kezdem érteni, — de félek tőle. A szárnyaszegett lélek önmegadása, a tetterőnek s az ambiciónak elzsiobadt érzéketlensége ez. Inkább emészszen meg engem a munka ígája, csak a lelkem maradjon fiatal, mint előregedett, elgyengült lelkületem legyen valaha. Hasonló ez az állapot a phantasta világkicsinyléshez. Igyekszem is magam megóvni az e természetű behatásoktól.“

1887. szept. 9. „... a vizsga végeztével én is azok közé való lettem, a kiktől nem azt kérdik: mit tudsz, hanem: mit teszesz? Kérem az Istent, hogy ezen soha meg nem szűnő, hanem naponként megújuló vizsgán is adjon nekem is erőt és előmenetelt. A kollégiumhoz fűző minden kapocs — az emlékezeten s lelkemre nyomott jellegen kívül — elszakadt; s mégis mintha még jobban vonzatnám felé s még erősebb kötelekkel lennék hozzá kapcsolva! Hálát és tiszteletet érzek szívemben az iránt az intézet iránt, mely oly kincseket adott nekem is, minőkkel egy nagy, sőt a legnagyobb cél elérésére: a Krisztus egyházának gazdagítására már annyi ezreket megajándékozott. Vajha eme kegyeletes érzületet megőrizhessem életem végéig! . . . A Debreczentől való elválás nehéz volt; levert, bánatos lélekkel hagytam el ifjú korom egy részének emlékezetekkel teljes helyét; csaknem könyekig megindulva vettem búcsút a . . . senkitől, s komor kedélylyel, borús gondolatokkal, töprengő és aggódó szívvel léptem a vasúti kocsiba. Vajjon mikor, vagy látom-e ismét? vajjon talállok-e azok közül csak egyet is, kikkel életem ama szakának mindene közös volt? vajjon a baráti szívek melege megérik-e az ország egyik szélétől a másikig? vajjon, vajjon! Az eső csendesen esett.“

1888. jan. 28. „Azt írod legutóbbi leveledben, hogy óesztendei gondolatok keletkeztek benned akkor, mikor az én soraimat olvastad. Bizonyára nem tévedek abban a sejtelmem-

ben, hogy a zsoltáriró szavai jutottak eszedbe: „az ember élete a fűhöz hasonló“, vagy pedig Ézsaiásnak általad mottóul is használt gyönyörű mondása („minden hús fű . . . stb.“). Téged képzeletben leptek meg az elmúlás feletti elmélkedésnek fájdalmas perczei; engem pedig körülvelt a halál árnyékának völgye s rohanva sodort az enyészetnek zordon szele. Beteges, levert voltam s fájdalom, vagyok még ma is. Dolgaim parancsolnak, s nekem engednem kell . . .“

Ugyanazon levélben megemlékezik Dr. Somervilleről: „ . . . noha nem ismerem őt, nagy tisztelettel vagyok iránta, mint egyik kitűnő veterán bajnoka iránt azon ügynek, melynek én is újoncz ugyan, de elszánt híve és harczosa vagyok.“

Ezek a sietve compilált részletek. Az iránta való szeretet s a kegyelet adóját vélem leróvni az által, hogy egyéniségének, jellemének milyensége meghatározásához s lerajzolásához ez adatokat rendelkezésre bocsátom.

Nagy öröme szolgálna, ha még el nem késvén a küldemény, a mondott célt szolgálhatná. Kiváló tisztelettel stb.

Békés, 1888. juliushó 23.

Török Zoltán,
s. lelkész.

Levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő Ur!

Nem készakarva s nem is örömet fogok tollat, az alább következő lélekemelő dolgok nyilvánosságra hozatala végett! Nem azért vonakodom pedig, mintha nem volna érzékem kellőleg méltányolni az ily dolgok értékét — hanem, mert ma már minden téren annyi a tollforgató ember, hogy ha nem valamely ismert név áll a közlemény alatt: igen sokan hajlandók azt a feltűnési vágy, vagy plane hiuság szülöttjének tartani. De mert saját lelkem is azt sugja, hogy e dolognak csak hasznára válik, ha sokan tudják és sokaknak használ esetleg, ha e dolgot tudják, s mert továbbá egyenes megbízást is vettem rá: elmondok egyet-mást a csermői ev. leányegyház jelen állapotáról.

Ezen, az anyaegyházról jó 3 órányira fekvő egyház, — négy-öt száz r. kath. magyarajkú s háromezeret meghaladó görög-keleti románajkú lakossággal szemben, alig 250 lelket számlál, kik — öt-hat családot kivéve, — az utolsó 10-15 év alatt költöztek ide az Alföld nagy és fényes egyházaiból.

Az 188⁵/₆-ik iskolai évvel újjá alakult egyház — az előző évek sikertelen próbái után — azonhelyzetbe jutott, hogy iskoláját megnyithatta. Fájdalom azonban, hogy az egy évig szép eredménnyel működött tanítót (Somogyi József) a 2-ik évben sujtó családi körülmények, majd betegsége miatt — helyettesíteni kellett.

Én — mint káplán tanító — foglaltam el ez állást az egyház újjáalakulásának 3-ik évében

Ide jöttömtől kezdve legfőbb vágyam volt, hogy vajha ezen kis egyház, mely hosszas küzdelmek után, az egyházi felsőség által támogatva, — iskolát állított föl: bírna valahára egy külső látható eszközzel is, mely a hívek buzgalmit folyvást élesztve, a más hitűeket meggyőzze, hogy nemcsak a gyermekekért — hanem a felnőttek vallás-erkölcsi életéért is igyekszik megtenni egyházunk minden tőle kitelhetőt.

És — Istené legyen a hála! e vágy, mely velem együtt igen sokaké volt, teljesült: július 8-án d. u. impozáns tömegben jelent meg a különböző felekezetű lakosság a kicsiny ev.

ref. egyház udvarán, hogy lássa azt az örömnepélyt, melylyel a közadakozásból gyűlt 240 frtba került, 133 kgr. súlyú harang átadatott a közhasználatnak. Az ünnepély lefolyása már a következő volt:

A gyülekezet énekelte a XC-ik zsoltárt, mely után Hajdú Elek az anyaegyház (Vadász) lelkésze, mondott alkalmi beszédet — tárgyalván a harangok eredetét és mai rendeltetésüket. A beszéd végén örömet fejezte ki szóló e sok felekezetű város lakóinak testvéries szeretete fölött, minnek bizonyága az, hogy 138 adakozó közt r. kath. volt: 32; mózes vallású 16; s g. keleti 13. Beszédje végeztével jelt adott nevezett lelkész „Az Atya, Fiú s Szentlélek Isten nevében“ — a harang meghúzására s pár percnyi harangozás után a gyülekezet könyvtől csillogó szemmel énekelte: „Örül mi szívünk, mikor ezt halljuk“ (75-ik dics.) Éneklés után e sorok írója mondott hálaadó és áldástkérő imádságot s a 179-ik dicséret 10-ik versének éneklésével be lett fejezve az ünnepély, melynek fényt a hitbuzgóság égi világa s ékességet a vallási türelem égi virága köleszöntött.

Este a „harang-költségek pótlására“ jól sikerült táncvigalom volt, mely 25 frt tiszta hasznot hozott szegény egyházunknak; a mi, tekintve azt, hogy Csermőn bált deficit nélkül alig lehet képzelni, nagy összegnek mondható!

Ezzel végezhetnék. De az igen tisztelt lelkész, tanár, és tanító urakhoz volna egy atyafiságos kérésem. Az ünnepélyen mondott beszédet és imádságot ugyanis, összefoglalva az általam az nap délelőtti istenitiszteleten tartott beszéddel, egy füzetkében — Hajdú Elek ur már megnyert engedelmevel — szándékom van kiadni, ez úton is remélvén néhány frttai pótolni a harangköltségeket. Ha azért a t. lelkész, tanár és tanító urak szíveskednének híveik, illetve tanítványaik s ismerőseik közt egy kis propagandát csinálni s annak eredményéről engem lev. lapon értesíteni — nemcsak engemet köteleznének le, de e más nemzetiségek között élő 250 hitrokonoknak is jóltevőivé lennének! Mit is mond a szent-könyv: „Szeretettől egymásnak szolgáljatok és egymásnak terhet hordozzatok!“ Vajha úgy lenne!

Csermő, 1888. július 14.

Vadas Gyula,
ev. ref. s. lelkész-tanító.

Külföld.

A spanyolországi ev. misszió köréből.

(Bernstorff gróf úti emlékeiből.)

A spanyolországi ev. misszió munkája sajátos nehézségekkel jár. Az 1870-ki köztársaság részéről élvezett teljes szabadság a Bourbonok visszatérével elenyészett. Mindazáltal mégsem kedvezőtlenek a viszonyok e munkával szemben.

Madridban pl. 1870-ben csupán a Madera-bajában fekvő kápolna létezett és akkor korán kellett istenitiszteletre menni, hogy valaki helyet kaphasson. Most ez egy helyett van 6 kápolna, melyekben rendes és hűséges munka végeztetik, s melyekhez állandó hívek tartoznak.

Másik nehézség a nép feletti elégtelen míveltsége és mindenekefelett annak feletti csekély erkölcsi neveltsége.

Továbbá szomorú tapasztalat, hogy sokan, kik e munkába álltak — köztük leginkább volt kath. papok — nem ütötték meg a mértéket. Nem egy külföldi munkás is, néhány év multával elhagyta Spanyolországot.

Szembetűnő baj az is, hogy az ev. egyház Spanyolországban a maga sokféleségében lép fel. Nem lehet ugyan rossz néven venni, ha régiebb evang. országok különféle keresztyénei buzgólkodnak a körül, hogy az annyi vértanút (a „szent“ inquisitio 34,000 ev. keresztyént égetett meg elevenen) számláló Spanyolországban prédikáltassák Isten tiszta ígését. Mindazáltal kívánatos lenne, hogy kevésbé tüntessék fel otthoni egyházi jellegűket és törekednének egységes fellépésre, a helyett, hogy hol fehér, hol fekete talárban, hol egyszerű kabátban jelennének meg a szószéken.

Ezekhez járul még, hogy a jézsuiták felette mozgalmas versenyt fejtenek ki. Állítanak pl. ingyenes népiskolákat, hogy ezekkel az ev. iskolákat lehetőleg megöljék. Az ev. iskolák elvölől nem teljesen ingyenesek. Mert egyrészt jobban megbecsülik az emberek azt, a miért fizetni kell, és másrészt arra is kell törekedni, hogy a misszió pénzügyileg önállóvá váljék.

Még egy, még pedig nagy nehézséget képez a vasárnapnak teljes hiánya. Spanyolországban tűnik fel leginkább, milyen valamely ország vasárnap nélkül. Ez azoka annak, hogy sok ev. lelkész a vasárnap reggeli isteniszteletet estére tette át, mivelhogy egyházaik tagjainak délelőtt még dolgozniok kell, és csak estve gyülekezhetnek össze nagyobb számmal. Ez pedig oly nyomasztó körülmény, hogy még a Skóciából való lelkészek és missziói vezetők is meggondolták a dolgot, és az egyházi tagsághoz nem kötik a vasárnap megszentelésének feltételét, miután szegény híveik alig küzdhetnék le e nagy nehézséget.

És, ha mindezek daczára Spanyolországban mégis léteznek hűséges evang. gyülekezetek, akkor ezért különös hálával tartozunk Istennek.

Jelenleg 60—70 helyen vannak ott ev. gyülekezetek, vagy legalább missziói állomások, — Fliedner lelkész szerint, 12,000 egyháztaggal. Ehhez járul még a körárúsok és vallásos iratok terjesztőinek munkája.

Escorialban, a vasúti pályaház közelében, Fliedner lelkész tart fenn egy árvaházat nyárára, hogy a gyermekek a városi hőség elől hegyi tájra menekülhessenek. E telep két kis házból áll, hol hajdan II. Fülöp két autodafé közt ellenőrizte a fentebb fekvő zárda-kastély építését. Fliedner Escorialban eddig munkás hiányában, még nem kezdte meg a gyülekezeti missziót, de egy Krischonából érkezett testvér (téritő) már megérkezett és a spanyol nyelv tanulása mellett megteszi reá az előkészületet.

Madridban van jelenleg 6 ev. gyülekezet. A „Madera-baja“ kápolnánál működik most Cabrera, a spanyol prédikátorok legjelesebbje. Ez az angol püspöki egyházhoz csatlakozott azon reményben, hogy ha valamikor beáll a reformáció a kath. egyház belsejében, könnyebb szerrel vonná magához a püspöki egyház az illető elemeket. Több egyház összeköttetésben áll vele és ő várja az 1888. pan-anglikán konciliium határozatát, mely őt Madrid evang. püspökévé avatná. Cabrera különben teljesen ev. alapon áll és az általa költött sok és dicső egyházi ének közkinccsökké vált Spanyolország ev. híveinek. „Bármennyire tiszteljem is—mondja Bernstorff gróf— az angol egyházat, bármennyire csodáljam is dicső liturgiáját, Spanyolországra mégis szerencsétlen kísérletnek tartom ezen egyháznak oda átültetését. A román népek közt, miután azok a r. kath. egyház utján oly nagy mérvben ismerkedtek meg a külső fénynyel és formalitásokkal, aggodalmat keltő minden oly szertartás, mely ismét könnyedén átváltozhatik merő formassággá. Ezenfelül pedig azt kívánják ott, hogy főleg a lélekben való

imádás nyerjen külső kifejezést, miért is ezen országok evangélikusai leginkább a református, teljesen egyszerű istenisztelet felé vonzódnak.“

Ja meson lelkész a skót „United Presbyterian Church“ megbizásából működik egy kápolnában, mely ép úgy, mint a német misszió a 2 évvel ezelőtt alapított „Spanyolország ev. egyháza“ című szövetséghez tartozik.

Ezeket kívül dolgoznak ott methodisták és baptisták is.

Az összes gyülekezetek pedig havonként egyszer gyűlnek össze közös imára. Ez pedig tisztán a közösség szükségéretéből vette eredetét.

A német misszió az egyedüli, mely a Calatráva-úton vagyoniilag bírja a „Jézus-kápolnát“; a többiek csak bérelt helyiségekben laknak. Ennek előnye az, hogy az illetők nincsenek kitéve a fanatizmustól eredő lakfelmondásnak. A skót presbyterián egyház pl. be akarja szüntetni madridi misszióját, a nagy bérösszegek miatt, holott 17 év alatt saját helyiséget szerezhettek volna a bérösszegeken.

Legtakarékosabb a német misszió; calatrávai kápolnája egyszerű, új szószéke csinos. Szolgál ebben Vargas, mint spanyol, Fliedner mint német pap. A hozzátartozó épületben elhelyezték az iskolák, az árvaház és a kórház, mely utóbbit a többi ev. egyházak is használják. Mellette áll a díszes San-Francisco nevű kath. templom, melyet Jéruzsálembé zarándokló spanyolok újítottak meg és ha mégis a „Jézus-kápolnába“ jár a nép, úgy ez nagy szellemi erő mellett bizonyít, mely ily különbség mellett is inkább az evangéliomnak ad elsőséget.

Láng Adolf.

(Vége követ.)

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

A bölcseségnek sokaságában sok búsulás vagyon.

(Folytatás.)

Merüljünk a bölcselkedésbe!

Hogy hitfelekezeti szervezetünk alpjában a jogegyenlőség kinyomata és fejlődésében ugyanannak alkalmazása, azt tagadni ép oly butaság lenne, mint be nem látni az atyafiúi szeretetet, mely annak fennállását, annyi és még ma is sok oldalról fellobbanó gyűlölet, sőt bántalom daczára biztosítani, sőt önmaga erejéből fejleszteni is képesnek bizonyult.

Hanem azért ráolvashatjuk a szentkönyvből, hogy „van ellened — panasgom“.

Búvárlásomat búsitó tünetek, örömtelenítik; mert:

Családok és nevek fogynak el nemesak a küzdelem, hanem az élet szinteréről is, a kiknek nem büszkeségük többé az egyház érdekében áldást hozóvá tenni munkálkodásukat; és a melyek nem tartják többé megtisztelőnek, hogy sírfaik betűit megfényesítse az élők előtt, a vallás oltárára tett áldozatukról való megemlékezés.

Honnét vannak e jelenetek? Vajjon, ha bölcséletem úgy vélné, hogy a világi bajok, és a kenyérért való harc tusájában elfáradt emberben, az emberhez nem férközhetik az íge sugalma, megtalálta-e a vészes pontot, melyből a közönyösség, sőt a sorvasztó hidegség keletkeztek? Csak úgy félig-meddig! — mert a búsulás azt súgja, hogy az okozat nem ok — „Ilicos intra muros peccatur“ és csak azután „extra“.

Itt egy kis időt kell vennem a komoly meggondolásra, mert kérdésül tehetem fel, hogy az a búsan észlelhető közönyösség, melynek köde ráborúl az életre és az Ur templomára, a választott nemzetség, királyi papság és szent nép melyik részénél van kifejlődve inkább. De miután a példák gyűlöletek, jobbnak látom — e szűk keretben nem bolygatni a kérdést, hanem azt mondani, „intra et extra muros.“

Az tagadhatlan, — de bizonyosan a nyomasztó idők behatása alatt, — hogy azok, a kiknek ősei kardos kézzel építették az újított vallás templomait, s azokban nagybecsű adományokkal biztosították az isteni szolgálat fenmaradását, sőt virágzását, azoknak utódai manapság talán galambot sem tesznek az Ur oltárára; de az sem kevésbé igaz, hogy a gályarabok szellemi utódai — legalább egy részben — nem igen kötöznék be az uton a tolvajoktól levert és megsebesített ember sebeit, hanem keresztyénileg kikerülnék azt; mert érzik, sajnos érzik a reájuk nehezedett életgondok súlyát s talán nem is esuda, ha a megváltozott idők terhétől mintegy megszibbadva, szellemi tevékenységükből veszítettek. De hát úgy volt az régen, hogy a csüggedés napjaiban a martyrok sírján imádkoztak; az üldözések korában barlangokba gyűlve részesültek a szeretet és testvériség szent jegyeiben! s most — mintha nem is együtt járnának s nem együtt énekelnének a templomban: békét hirdetnek, de nem békeszeretők; alázatosság jelszavuk, de magasan hordják tekintetüket — egyszerűséget predikálnak, és széles filakterium — mások viseletétől elütő, perémjében páváskodnak, — természetesen csak azok, a kik szégyenlenek Ur szolgáinak láttatni; és még mily lappangó gyűlölet, irigység és ezek társerényei dobogtatják azok kebelét, kiknek az emberszeretben példányul kellene tündökölniök, hogy mások is látván az ő cselekedeteiket, dicsőítenék a mennyei Atyát?! Óh az ily viselkedés, a vallás iránti vonzalmat ép oly kevéssé neveli, mint a mily hatalmasán táplálja a szívnek a vallástól való, ha nem teljes elidegenülését is, de közönybe burkolódását.

Nem látjátok, hogy a bámulatós egybefüggésben, mesterileg szerkesztett római egyházban milyen külső béke van a papok között! Hallottátok ott, hogy egyik a másik ellen, a nyilvánosság előtt szórta volna igaz vagy hazug rágalmaikat? hallottátok valaha, hogy a közpapság egymást tépő marakodással undorító látványt nyújtott volna a vad hahotára mindenkor kész esőcseléknek! Sokat olvashattatok — fent a magasban: — mérgezést, anathemat, a halott ellenfél számadásra vonását, — de közbotrányt keltő piaci jelenetet nem láttatok soha, — megőrizték a külső tisztességet. Óh a példa vonzhatna mindenkit a látványosságtól való szemérmes ovakodásra, de hát hol maradna akkor az a híres odium theologorum?!

Talán túl is mentem, túl is löttem már a czélon?! De hát úgy van az, ha a létező állapotok mélyén búvárkodunk, mert annak beismerésére is elvezet búsulásunk, hogy a tapasztalattól fejtődött fogalom felöltöztetéséhez nem rendelkezünk megfelelően színező szavakkal, egy és más dologban vagy személyben olyan lévén a satnyultság, hogy jellemzését Müller eme szavaira bízuk: besser gefühlt als gelesen.

E becses lap csak néhány kimagasló pont felett való gondolkodásra és eszmecserére hívja fel a közfigyelmet; holott, ha már valahára csakugyan alapos rendet akarnak valósítani a hívatottak, a kezdő végén lenne jó megindítani a működést, — vagy is — bocsánat, hogy bevegnyülök a próféták fiai közé:

1. Rendezni az egyházakban, a közterhek birtokaránylagos fizetését, és ezzel kapcsolatosan a lelkeszek oly módon

való javadalmazását, hogy ne kelljen immár pörlekedniök amaz áldozatkész hívekkel, kik búza helyett ocсуval, zab helyett lélával, must helyett agyagos vízzel, széna helyett mindenünnen egybekaszált, de lábán megszáradt gizzgazzal szokták nyomorítani belhívatalnokait.

2. Mindenki fizesse mindenütt az egyházi és iskolai — nem személye — hanem a birtokára rótt adót, a hol vagyona van, és nem csupán ott, a hol lakik.

G. I.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Főtiszteletű Révész Bálint püspök úr f. hó 26-án több heti tartózkodásra az Érmelléken eső kis-kágyai szállójába ment föl üdülés végett, hova utána küldik a hivatalába érkező ügyiratokat. Adja a jó Isten, hogy a sok zaklatástól végre is mentebben, fáradalmaiktól kipihenve, minél jobb erőben térjen körünkbe vissza szeretve tisztelt püspökünk.

Debreczeni főiskola. Említettük lapunk mult heti számában, hogy Dr. Balkányi Miklós debreczeni ügyvéd úr egy 500 frtos alapítványt tett főiskolánk részére. Az alapítványnak értékét kölcsönöz azon körülmény is, hogy tevője izraelita vallású. Az alapító levél egész terjedelmében így hangzik: „Méltóságos és Főtiszteletű Püspök úr! Azon alkalmából, hogy Debreczen szabad kir. városában a városi hatóság és egyesek ügybuzgó támogatása mellett sikerült a közgazdaságilag rendkívüli fontosságú nyilvános telefon-hálózatot létesíteni és a közforgalomnak átadni, engedje meg Méltóságod, hogy bátor vagyok Méltóságod és a debreczeni ref. főiskola nagybecsű figyelmét egy felette fontos tudomány-ágra, a közgazdaságtanra felhívni. Hogy abban az óriási gazdasági harcban, mely most az egész világon dúl s melynek vége beláthatatlan, gazdasági érdekeinket megvédehessük, szükséges, hogy ezen tudományág főiskoláinkban kellően műveltessék; szükséges, hogy a debreczeni ref. főiskolában erre külön tanszék szerveztessék. Csekély tehetségemhez képest hozzá kívánok járulni ezen felette fontos intézmény megvalósításához s ezért bátor vagyok Méltóságodnak 500 frtot, azaz ötszáz oszt. értt. forintot, mint ezen czélra szolgáló alapítványt a következő módon átnyújtani: 1. A fenti alapítványi összeg az erre rendelt szakközégek által a debreczeni ref. főiskola gazdasági hatóságának felügyelete és ellenőrzése mellett gyümölcsözőleg kezeltessek s az elszámolás minden évben terjesztessék az illetékes főhatóság elé. 2. Az alapítványi összeg kamatainak felerészből minden negyedik évben egy-egy 50 frtos, azaz ötven frtos pályadíj tizessek ki a legjobb és belső értékkel is bíró közgazdasági értekezésre. 3. A pályázat feltételeit, kiszolgáltatásának módját, a bíráló bizottság mikénti egybeállítását a főiskola tanári kara az egyházi főhatóság jóváhagyásával állapítja meg. 4. Az alapítványi összeg kamatainak fenmaradó része tőkésítették mindaddig, míg a kamatok hozzá szaporulata, avagy más hasonczélú alapítványok tétele által a közgazdasági tanszék felállíthatása lehetővé válik; mihelyt az erre szükséges töke összeg együtt lesz, azonnal állíttassék fel az illető tanszék. Egyéb feltételt nem kötök ki; a részletek megállapítását Méltóságod és a t. főiskola intéző köreinek bölcs elhatározására bízom. Midőn még arra kérem Méltóságodat, hogy engem

alapítványom elfogadásáról annak idején értesíteni kegyeskedjék, vagyok a Méltóságos és Főtisztelt Püspök úrnak Debreczenben, 1888. június 26-án alázatos szolgája: Dr. Balányi Miklós.

Érettségi vizsgálat. 1888. szeptember 1—5. napjain írásbeli, 6-án és esetleg 7-én szóbeli, egész és javító, egymásután a debreczeni ev. ref. főgymnasiumban. Jelentkezés ideje az egész vizsgálatra auguszt. 30-a déli 12 óráig, a javítóra szept. 5-ke déli 12 óráig.

Új tápintézetünk. Felhívjuk t. olvasóink szíves figyelmét főtiszt. Révész Bálint püspök úrnak lapunk élén álló felhívó szövegére, mely külön lenyomatban egyházkerületünk minden egyházközségének meg fog küldetni. Nincs kétségünk benne, hogy ezen ügyet, újonnan, modern alapon szervezendő tápintézetünk ügyét velünk együtt mindenki igen fontos, s anyagilag is támogatandó ügynek tekinti. Mondtuk már, s ismételve is hangsúlyozzuk, hogy a „Debreczeni Prot. Lap“ jelenlegi szerkesztője e lap minden erkölcsi erejével támogatja az új tápintézet előhaladását, s e végből folyton szemmel tartja annak újabb és újabb fázisait, s tudatja azokról olvasóit. Ne tűnjék föl senkinek, hogy némelyeknek 70 frtot kell majd étkezésükért fizetniök, mert a tápintézetű növendékek az eddiginél összehasonlíthatatlanul jobb s vacsorával is összekötött kosztot fognak kapni. A tápintézetű bizottság, a főiskolai gazdasági tanácsal együtt, nagy munkában van most, előkészítendő a helyes szervezkedést, melyről valamelyik közelebbi számunkban referálunk. Az adományokat a főiskolai háznagyhoz kéri a bizottság küldetni, ki azokról e lapban adandó számadást. A legcsekélyebb adomány is előmozdítja a célt, s hálás köszönettel fogadtatik. A gymnasiumból a következő tanulók és a következő fokozat szerint vétettek föl a jövő iskolai évre a tápintézet tagjaival:

I. Ingyenes: 6. Saja Viktor II. o., Ecsedi Károly II., Lénárt József II., Szarka István III., 5. Barcsa János V., Fazekas Gyula VIII. o.

II. 20 forintot fizet: 13. Bagi Gyula III. Tóth Kálmán IV., Bogdán Lajos IV., 10. Erős Antal V., Csete Ferencz VI., Barcsa József IV., Nagy János VI., Hajdu Ferencz VI., 15. Kiss Lajos VI., T. Nagy István VII., Erdős Lajos VII., Szabó Sándor VIII., Király Péter VIII. o.

III. 40 forintot fizet: 28. 20. Tapasztó József II. o., Kuki Ferencz II., Turi Sándor III., Kürti Sándor III., Szarka Ignác III., 25. Cseh Zoltán III., Géczy Gyula III, Kiss Pál IV., Kiss József IV., Fodor Imre IV., 30. Gere Géza IV., B. Nagy Sándor IV., Jedlőczy József IV., Hajdú Gyula IV., Zeke Dániel IV., 35. Soltész Elemér V., Kádár Jenő V., Kardos Zsigmond V., Veres István V., Pótor Sándor VI., 40. Kasza Pál VI., Saja Imre VI., Vadász Gábor VI., Hajdú György VII., Eszenyi Sándor VIII., 45. Matolsi Sándor VIII., Berki Sándor VIII., Dombi László VIII. o.

IV. 70. forintot fizet: Futó András II., K. Nagy Lajos II., 50. Fodor Antal II., Fazekas Lajos II., Bereczki László II., Berényi Sándor II., Eszenyi János II., 55. Szabó Imre II., Ujlaki István II., Erdélyi Sándor II., Papp Sándor II., Zih Rezső II., 60. Jakó Ödön II., Lengyel Gyula II., Somogyi Kálmán II., Czirják Gyula II., Magyar András II., 65. Maklári Bálint II., Szabó Pál II., Herczeg Béla II., Kopányi Gyula II., Rácz Károly III., 70. Szombati Mihály III., Dombi Kálmán III., Barta Miklós III., Kiss Kálmán III., Kovács Zsigmond III., 75. Kopányi Imre III., Poócs Kálmán III., Particska András III., Csóka

Lajos III., Szalay Dezső III., 80. Őri Tamás IV., Dézsán Miklós IV., Szabó Gyula IV., Pokoli István IV., Trencsényi János IV., 85. Harsányi Béla IV., Gyulai Sándor IV., Ablonczy László IV., Nagy Lajos IV., Kiss Albert V., 90. Medgyesi Károly V., László Andor V., Bogár Lajos V., Ari Gyula V., Herczeg József V., 95. Lövei Miklós V., Harsányi István V., Ablonczy András V., Kun Béla VI., Dávidházi Imre VI., 100. Karakas Albert VI., Gyulai László VI., Nagy Lajos VII., Szabó Mihály VII., Pató Bálint VII., 105. Erdélyi József VII., Sz. Nagy István VII., Sáfrány Géza VII., Szűcs Sándor VIII., Kabai György VIII., 110. Dávidházi Sándor VIII., Munkácsi Sándor VIII., Szatmári Sándor VIII., Szabó Mihály VIII., Kovács Gyula VIII., 115. Szabó János VIII., Kovács István VIII., Jakó Sándor VIII., Ujlaki Béla VIII., Nagy Lajos VIII., 120. Csutoros Albert VIII., Csukás István VIII., Paulai Viktor VII., Johanovics János II. o.

Lelkészválasztások. A f.-szabolcsi ev. ref. egyházmegyében Lórántházára: Vitéz Gyula kemecsei segédlelkész; Cserepes-Kenezsre: Görömbey István helybeli segédlelkész-tanító; Eperjeskére: Ormós István anarcsi segédlelkész-tanító választottak meg egyhangúlag. Isten áldása legyen ifjú lelkésztársaink munkáján!

Gyászír. Részvétel fogadtuk a következő gyászlapot: „Fájdalomtelt szívvel tudatjuk édes férjemnek, kedves atyánknak, ipunknak, nagyatyánknak, Kovács Dániel esztári ev. ref. lelkésznek, folyó hó 22-én, estveli 11 óraker, életének 78-ik, boldog házasságának 42-ik évében, végelgyengülés folytán bekövetkezett szomorú halálát. Kedves halottunk földi részei f. hó 24-én, d. u. 3 óraker, a háznál és templomban tartandó gyászszertartás után fognak örök nyugalomra helyezettetni. E gyászszertartásra rokonainkat, barátainkat, halottunk tisztársait és ismerőit tisztelettel meghívjuk. Esztár, 1888. július 23. Özv. Kovács Dánielné, Sesztina Terézia; Kovács Emma és férje: Karácsony Kálmán, Erzsike, Kálmán és Margit gyermekeikkel; Kovács Gyula és neje: Fischer Gizella.“ Eltemettetett, nem mint a gyászlevél mondja, f. hó 24-én, hanem 25-én d. e. A család kívánságára Dávidházy János esperes mondott az elhunyt fölött imádságot, és az életírat felolvasása után vigasztaló rövid beszédet, a sírnál a helyi lelkész, Bélteki Géza beszélt. Közelebb hozzuk az érdeemes, a hű lelkésznek részletesebb nekrolóját.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a N.-Kun-madarasi ev. ref. egyház 1-ső elemi leánytanítói állomására.

Évi fizetés: 1) 174 frt 30 kr., 2) 35 köből magtári búza, 3) 21 köből magtári árpa, 4) 1½ öl kemény tűzifa, 5) lakpénz 50 frt o. é.

Pályázók okmányait — oklevél elmaradhatlan — augusztus 12-ig alólírthoz küldjék be.

Pályázhatnak okleveles s a tanításban gyakorlott tanítónők is.

Az elválasztott tanító hivatalát szept. 1-ső napján elfoglalni köteles, és ha nőtlen férfi választatnék meg, tartozik egy év alatt megnősülni.

Tóth Imre,

ev. reform. lelkész.

Pályázat

a debreczeni ev. reform. egyházmegyébe kebelezett esztári másodosztályú egyház lelkészi állomására.

Javadalma — mely földből, pénzből, termény s apróbb járandóságokból áll — a hivatalos becslés szerint 1123 forintot tesz.

A megválasztandó lelkész, ki hivatalát az 1889. évi ápril 24-én foglalja el, az egyházmegyei lelkészi gyámintézetnek kötelezett tagja lévén, ennek szabályai szerint első évi fizetésének felét az elhalt lelkész özvegyének köteles átszolgáltatni.

Az ezen állomásra minősített felszerelt pályázati kérvényei f. évi augusztushó 18-ik napjáig Dávidházy János espereshez Kabára — Hajdúmege — küldendők.

Debreczen, 1888. július 27.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

tanári állomásra.

A békési ev. ref. VI. osztályú gymnasium üresedésbe jött egyik tanszékére pályázat nyitattik.

Tantárgyak: M e n n y i s é g t a n és M é r t a n i r a j z, — ezeken kívül valamelyik osztályban a N é m e t n y e l v. A városi alsó fokú ipariskolában vállalt rajztanításért külön díjazás.

Évi fizetés: 1000, azaz egyezer forint o. é. évnegyedi előleges részletekben a gymnasiumi pénztárból.

A megválasztott tanár vagy tanárjelölt két évi sikeres működés után állandósíttatik, — utóbbi azonban csak azon esetre, ha időközileg tanári oklevelet szerez.

Az állandósított tanár a „Tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok nyugdíj- és gyámintézete”-nek kötelezett tagja.

Kellően felszerelt pályázatok f. évi aug. 15-ig alulírotthoz küldendők.

Békés, 1888. július 16.

Szegedi Károly,
ev. ref. lelkész,
a gymn. igazgatótanács elnöke.

2—2

Pályázat

főgymnasiumi tanszékre.

A folyó év őszén tartandó egyházkerületi közgyűlésen választás útján a kolozsvári ref. kollégium főgymnasiumánál ürességben levő „classica-philologiai“ (latin és görög ny. s irodalmi) rendes tanári szék fog betöltetni.

A választandó rendes tanár javadalma: évi 1000 frt készpénzfizetés és lakás természetben, vagy 300 frt lakáspénz. A választott tanár f. évi októberhó 1-én állását elfoglalni köteles.

E pályázatra csak ev. ref. vallású, tüzetesen a nevezett szakra képesített, okleveles egyének jönnek tekintetbe, a kik arravalóságukat kellőleg felszerelt folyamodványban megfelelő okiratokkal tanúsítják. A folyamodványok f. é. augusztus 31-ig az erdélyi ref. egyházkerület állandó Igazgatótanácsához Kolozsvárra czímezve küldendők.

Az erd. ev. ref. egyházkerületi Igazgatótanácsától.

Kolozsvártt, 1888. július 23.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnökhelyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZAT

a csökmői ev. ref. egyház újonnan felállított lelkészi jellegű nagy fitanítói állomására.

Évi javadalom: 1) készpénz = 80 frt; 2) kétszeres búza = 23·50 mm.; 3) árpa = 18·50 mm.; 4) szántóföld $\frac{1}{4}$ -ed sessió; 5) lakhely házi kerttel.

Az egész javadalom 500 frtra értékelhető.

Az állomás e f. évi szept. 1-jén elfoglalandó.

Kötelezettség: a) a IV., V. és VI-ik elemi osztályú fiúknak az egyházkerületi tanterv szerint tanítása; b) a felállítandó ismétlő iskola finövéndőkeinek oktatása; c) a lelkésznek hivatalos távolléte vagy betegsége esetén helyettesítése; d) a canonica órák elvégezése.

Az elválasztott a bihari ev. ref. egyházmegyébe rendes segédlelkészül bekebeleztetik. Tanítói oklevéllel bírónak előny adatik.

A felszerelt pályázati kérvények f. évi aug. 15-ig alólírotthoz küldendők.

Csőkmő (Biharmegye) 1888. július 23.

Szabó Károly,
ev. ref. lelkész-esperes.

1—2